

‘We hadden meer kunnen doen’

*De machtsovername door de taliban in Afghanistan leidde vijf jaar geleden tot een chaotische evacuatie van hoofdstad Kaboel. De vierdelige documentaireserie **Holland gate** reconstrueert die turbulente periode. ‘Ik heb me nooit machtelozer gevoeld dan toen.’*

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: KRO-NCRV

Halsoverkop moest Cordaid-genderexpert Anne Kwakkenbos begin augustus 2021 Afghanistan verlaten. Ze kwam graag in het land, waar ze een aantal vrouwenrechtenprogramma's begeleidde. “Ik werkte met een fijn team in goede sfeer”, vertelt ze. “Na een bomaanslag in Kaboel, op 4 augustus, veranderde alles. Omdat de taliban snel oprukten, werd besloten het Nederlandse personeel te evacueren. Ze waren niet gek op buitenlanders, wisten we. Zeker niet als die zich bezighielden met vrouwenrechten.” Huilend nam ze afscheid van haar Afghaanse collega's. “Het voelde alsof ik ze in de steek liet. Wat zou er met hen gebeuren als de taliban Kaboel innamen?”

Ook Afghanistan-veteraan Roy Grinwis was ongerust. Hij was in 2007 gelegerd in Uruzgan, waar hij in korte tijd een groot netwerk opbouwde. Toen hij zwaargewond raakte bij een zelfmoord-

aanslag, werd hij gerepatriëerd. De band met het land is altijd gebleven. “Afghanistan is adembenemend mooi, de mensen zijn er ongelooflijk gastvrij. Tragisch dat een relatief kleine groep door geweld en extremisme zo'n enorme impact heeft op een land met zoveel potentie.”

Op de vlucht

Nadat de taliban op 15 augustus Kaboel innamen, probeerden niet alleen westerlingen weg te komen; ook tienduizenden Afghanen die met hen hadden samengewerkt, sloegen op de vlucht. Voor hen bleek niets geregeld. “Ik zag de televisiebeelden en dacht aan de tolken, beveiligers en andere lokale medewerkers die ons hadden geholpen”, zegt Grinwis. “Ze dreigden daar nu een hoge prijs voor te betalen. Het idee dat ze alleen stonden, maakte me boos en gefrustreerd.”

Hij nam contact op met het ministerie van Defensie, waarna hij als lid van de

Directie Internationale Aangelegenheden hielp bij het verwerken van de duizenden evacuatieverzoeken. “Dankzij mijn netwerk kon ik achterhalen wie daadwerkelijk voor ons had gewerkt en hoe groot hun risico was. Dag en nacht was ik aan het bellen en appen met Afghanen. Ik hoorde de angst in hun stem en probeerde ze gerust te stellen; ondertussen keek ik wat mogelijk was.” Ook Kwakkenbos kwam in actie. Na haar terugkeer in Nederland probeerde ze Haagse politici te overtuigen van de ernst van de situatie. Haar Afghaanse collega's stuurden haar wanhopige berichtjes. “Foto's, video's en smeekebedes. Ik was een vriendin en luisterend

De evacuatie van Kaboel

Begin 2020 sloten de Verenigde Staten en de Taliban een vredesovereenkomst. Hiermee kwam een einde aan bijna twintig jaar militaire NAVO-aanwezigheid in Afghanistan. Anderhalf jaar later namen de Taliban de hoofdstad Kaboel in. Te laat en te traag begonnen westerse landen met het evacueren van hun personeel en lokale medewerkers. Uiteindelijk wisten 123.000 mensen te ontkomen.

Anne Kwakkenbos

oor, checkte ieder uur in om te laten weten dat ik er voor ze was. Ik heb me nog nooit zo machteloos gevoeld als toen."

Trage besluiten

Mensen als Kwakkenbos en Grinwis werkten 24 uur per dag om Afghanen te helpen. Het lukte uiteindelijk zo'n 1900 mensen te evacueren. Het hadden er veel meer kunnen zijn, maar de geringe voorbereiding, trage besluitvorming in Den Haag en slechte communicatie tussen diverse Nederlandse ministeries belemmerden dat. Het frustriert beiden nog altijd. "Veel achterblijvers leven nu in angst en onzeker-

heid", zegt Grinwis. "Maar ik weet dat ik alles heb gedaan wat binnen mijn mogelijkheden lag." Kwakkenbos is teleurgesteld in de toenmalige politieke leiders. "De angst om fouten te maken woog zwaarder dan morele verantwoordelijkheid. Waarom zagen ze de menselijke tragedie niet?" Ze is niet meer de persoon van voor augustus 2021, zegt ze. "Ik was en ben genderexpert, ik help mensen de wereld ietsje beter te maken. Door omstandigheden werd ik een van de spilfiguren van de Kaboel-evacuatie, maar ik ben geen evacuatie-expert, geen crisismanager. Ik ben een nuchtere Nederlandse

vrouw die in een gat sprong. In die periode belde ik midden in de nacht huilend een vriendin en zei: 'Waarom doe ik dit? Dit is niet mijn werk.' Ze antwoordde: 'Ja, maar degenen die het zouden moeten doen, doen het niet.'"

Ze kijkt met pijn en trots terug op die dagen. "Ik heb er een geweldige groep Afghaanse broers en zussen bij gekregen, op wie ik trots ben. Maar deze mensen hadden nooit hierheen moeten hoeven komen; ze hadden door moeten mogen bouwen aan hun fantastische land." Ook bij Grinwis overheersen gemengde gevoelens. "Die periode was een waas. Ik leefde op adrenaline, met structureel te weinig slaap en altijd de telefoon aan mijn oor. Het was zo intens. Het gevoel dat het anders had gekund, dat we meer hadden kunnen doen, blijft hangen."

> HOLLAND GATE | WOENSDAG |
NPO 2 | KRO-NCRV | 20.25